

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سنّ تکلیف دختران و پسران

مسأله 1 : اهمیت بحث سنّ تکلیف آنگاه آشکار می گردد که نقش آن را در زمینه های ذیل در نظر بگیریم :

بُعد معنوی : آغاز تعلق گرفتن احکام عبادی مانند نماز ، روزه ، حج و غیره به شخص مکلف.

بُعد حقوقی و قضایی : رسیدن به سنّ ازدواج و زمان تعلق گرفتن احکام جزایی .

بُعد اقتصادی : تجویز انجام معاملات و استقلال در انجام امور مربوط به داد و ستد.

شرط مرحله اول یعنی بُعد معنوی و تعلق گرفتن احکام عبادی مانند نماز و روزه و حج ، رسیدن به سنّ بلوغ جسمانی است. اما شرط دو بُعد دیگر یعنی بعد قضایی و اقتصادی ، علاوه بر بلوغ جسمانی ، رسیدن به سنّ رشد و بلوغ فکری قابل قبول از دیدگاه عرف عقلاء می باشد.

به عبارت دیگر، می توان گفت : بلوغ بر سه نوع است :

- 1- بلوغ جسمانی که موجب تعلق احکام عبادی است.
- 2- بلوغ فکری که موجب تعلق احکام حقوقی و جزایی است.
- 3- بلوغ اقتصادی که موجب تعلق احکام معاملات است.

مسأله 2 : نظر ما در باره بلوغ جسمانی که مرحله اول بلوغ است و به موجب آن ، احکام عبادی مانند نماز و روزه و امثال آن بر شخص واجب می گردد ، به این شرح است:

سنّ بلوغ جسمانی دختر ، اتمام سیزده سالگی است ، مگر اینکه قبل از آن ، حائض شود.

سنّ بلوغ جسمانی پسر ، اتمام پانزده سالگی است ، مگر اینکه قبل از آن، محتلم شود.

اینک توضیح مطلب :

بر مبنای روایات اسلامی، دو معیار برای تشخیص سنّ تکلیف دختران و پسران بیان گردیده است: یکی از آن دو معیار، رسیدن به سنّ و سال خاص ، و دیگری بروز علائم بلوغ جسمانی آنان است.

برخی از احادیث پیشوایان دینی ما بر این نکته تأکید دارد که بلوغ پسران به احتلام است و بلوغ دختران به مشاهده حیض. بنا بر این، هرگاه پسری محتلم شد و یا دختری خون حیض را مشاهده کرد، معلوم می گردد که بالغ شده و به سنّ تکلیف رسیده است.

بعضی دیگر از روایات ، میزان سنّ تکلیف دختران را رسیدن به سنّ نه سالگی و سنّ تکلیف پسران را پانزده سالگی دانسته است. برخی روایات دیگر ، سن تکلیف دختران را سیزده سالگی و سنّ تکلیف پسران را نیز سیزده سالگی قلمداد کرده است .

استنباط ما از مجموعه آیات و روایات اسلامی این است که : اگر دختری پس از اینکه نه سال او کامل شد تا سنّ سیزده سالگی حیض ببیند، به سنّ تکلیف رسیده است و باید عبادات الهی را انجام دهد ؛ اما اگر در این مدت زمان حیض نبیند ، پس از کامل

شدن سنّ سیزده سالگی، مکلف می باشد و باید اعمال عبادی را به جا آورد.

تشخیص سنّ تکلیف پسران به این صورت است که : اگر پسری از سنّ سیزده سالگی تا پانزده سالگی محتمل شود، به سنّ تکلیف رسیده است، و اگر تا آن زمان محتمل نشود ، وقتی پانزده سال او کامل شد ، مکلف است و باید عبادات را انجام دهد.

مسأله 3 : اگر انجام برخی از عبادات مانند روزه ماه رمضان، خارج از طاقت دختر یا پسری است که تازه به سنّ تکلیف رسیده است، عمل یاد شده در آن زمان بر او واجب نمی باشد و قضای آن به وقت دیگری که توان انجام آن را داشته باشد، موکول می گردد.

مسأله 4 : همانگونه که اشاره شد ، شرط بلوغ اقتصادی و قضایی ، علاوه بر احراز سنّ بلوغ جسمانی ، آن است که از دیدگاه عرف عقلاء ، دختر و پسر به سنّ رشد قابل قبول و بلوغ فکری مناسب رسیده باشند و نوعاً افزون بر سنّ بلوغ جسمانی است.